

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	9
Inleiding	15
Meidagen 1940	21
Aan de vooravond	21
Capitulatie	28
Na vijf spannende dagen	30
Zomer 1940	33
Fluwelen handschoen	34
Nieuwe speler op het toneel	36
Geest van verzet?	39
Eerste uitingen van ongenoegen	43
Provocaties	43
Radio Oranje	47
Het Koningshuis	47
Illegale krantjes, oproepen en pamfletten	48
Kritisch	48
Oplage	49
Lusteloosheid en machteloosheid	49

Groeiende onvrede en onrust (1941-1942)	51
Ariërverklaring	51
De Februaristaking	52
Een duidelijk signaal	54
Invoering van persoonsbewijs	55
Internering Nederlandse officieren	57
Anti-Joodse maatregelen	60
De omslag (1943)	69
De eerste landelijk georganiseerde verzetsorganisatie voor onderduikers	70
Het verzet in een stroomversnelling	73
De drie bekendmakingen van '43:	
Loyaliteit, krijgsgevangenschap en arbeidsinzet	74
Studenten en het verzet	74
Tewerkstelling in Hitler-Duitsland	76
Krijgsgevangenschap Nederlandse militairen	79
Onverwachte stakingen in het voorjaar van 1943	80
Hoe verder?	81
Het gewapend verzet (1943)	85
Een belangrijke beslissing is genomen	86
De Landelijke Knokploeg (LKP)	87
Vooraanstaande figuren in de 'Top-LKP'	88
Andere landelijke gewapende verzetsbewegingen	91
De Ordedienst (OD)	92
De Raad van Verzet (RVV)	100
Het communistisch verzet	101
De Knokploeg Westland (1)	103
De verzetsactiviteiten van de knokploeg Westland	104
Een bevrijdingsactie in 's-Hertogenbosch	106
Een overval op het politiebureau als leerschool	108
Onderdak	110
Brandbommen in Rijswijk	113
Bonkaarten vanuit Drenthe naar Amsterdam	115
Het oppikken van gedropte BBO-agenten	116
Geen onnodige risico's	120
Afsluitend	124

De Knokploeg Westland (2)	127
De Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten	127
OD Rotterdam versus knokploeg Westland?	131
‘Het decreet van Seyss-Inquart’	133
Droppings	134
De groep Westland/Rotterdam	136
Het vervoeren van de gedropte containers met wapens	140
Nederlands grootste bankoverval	142
Andere informanten	144
De laatste kritische weken	148
Een chaotische en turbulente periode	151
September 1944	152
Tegen alle verwachtingen in	156
Een nietsontziend beleid en optreden	158
De leefomstandigheden	161
Bloeiende zwarthandel	163
Siberische taferelen?	166
De groep Westland/Rotterdam (2)	169
Voor enkele maanden	170
Sabotage	173
Het boycotten van de V-wapens	176
Liquidaties	178
De vrouwen: het cement van het verzet:	185
Vrouwen van Trouw	185
Vrouwen, verzet en het Westland	188
Het cement	191
Koeriersters. méér dan alleen maar ...	194
Slachtoffers onder het Westlands verzet in de regio	199
Oud-Westlander als eerste slachtoffer van de SD	199
Eerst links en vervolgens rechts?	200
Knokploeg Westland en de LO/LKP	201
Nederlanders in Duitse executiepelotons	202
Slachtoffers onder het verzet	203
‘Joop’ (KP Westland en LO/LKP)	204
‘Oom Klaas’ (KP Westland, LO/LKP en KP Zwammerdam)	206

‘Paul Vermeer’ (LO Delft, LO Zuid-Holland)	208
De gebroeders Goedendorp (LO Rijswijk, KP Westland en LKP)	211
‘Daan’ (knokploeg Westland, LKP en groep Westland /Rotterdam)	213
‘Kees’ (KP Westland en LKP)	216
Epiloog	221
Bedankt	223
Bronnen en Literatuur	226
Afbeeldingenlijst	231
Notenlijst	234
Bijlage 1a: De groep Westland/Rotterdam (LKP) september ’44/mei ’45	244
Bijlage 1b: De groep Westland/Rotterdam (LKP) september ’44/mei ’45	245
Bijlage 2: Globaal overzicht kraken en overvallen m.m.v. de knokploeg Westland	246

INLEIDING

‘Helden gezocht!’ luidde de kop van een artikel dat ik las in een jongerenmagazine enkele jaren geleden.¹ Een artikel over de oorlog, bezetting, verzet en bevrijding naar aanleiding van 4 en 5 mei. In zijn artikel trok de schrijver een lijn naar het heden, waarbij hij opmerkte dat veel mensen op zoek zijn naar helden, met name jongeren. Of, in mijn eigen woorden, jongeren zijn op zoek naar mensen die eerlijk en transparant durven te zijn. Een rolmodel, een voorbeeld, iemand aan wie we ons kunnen en van wie we bij onszelf denken: zo wil ik ook zijn. En laten we eerlijk zijn, dit is zonder meer een goed streven.

Helden op sokken?

De zoektocht naar helden heeft ook een keerzijde. In een ander artikel, in een oude krant van jaren geleden, las ik ook een boeiend verhaal over helden. Dit verhaal ging echter over een ander soort helden. En wat erin stond, raakte me. In zijn artikel beschreef de auteur de helden die hij tegenkwam aan het einde van de bezetting, 1940-1945.² Iets dat zeker gold na de bezetting van Nederland. Een boeiend, veelzeggend en ook confronterend stuk.

Deze helden, ik noem ze maar ‘helden op sokken’, waren ‘helden’ die meeliften op de angst, de tranen, de pijn en de moeite van een klein groepje Nederlanders die daadwerkelijk in verzet gingen. Mensen die zich daadwerkelijk hebben ingezet voor hun medemens. Mensen die echt hun levens hebben gewaagd voor onze vrijheid en democratie.

‘Geen volk bestaat louter uit helden. In feite zijn er slechts weinigen, die moed en zelfverloochening kunnen opbrengen (...). Bezet Nederland maakte hier geen uitzondering op.’³

Verraad

Misschien maakten deze ‘helden op sokken’ zich verdienstelijk in de laatste maanden, weken of dagen voor de bevrijding. Maar veel van deze ‘helden’ waren schijnheilige burgers. Mensen die hun burens, vrienden, dorpsgenoten, kameraden en soms zelfs hun familie overleverden aan de Landwacht, aan foute politieagenten of aan de Duitse Sicherheitsdienst. Een gemeen en wreed politieapparaat dat over lijken ging, zeker wanneer het zijn slachtoffers bestempelde als ‘binnenlandse terroristen’.

In hetzelfde artikel staat dat niet alleen onderzoekers en wetenschappers, maar ook de Duitsers zelf verbaasd waren over het grote aantal briefjes en brieven dat zij ontvingen. Ze bevestigden ook dat zij hun werk alleen konden doen dankzij de medewerking van een aanzienlijk aantal politierechercheurs.⁴ Verraad dat vaak de levens kostte van verzetsleden. Niet alleen in de grote steden als Utrecht, Den Haag, Amsterdam of Rotterdam. Ook in het Westland en omstreken vielen slachtoffers als gevolg van verraad.

Rechte rug

Ondanks al dat verraad, ondanks de tegenslagen, arrestaties, executies, mishandeling en wreedheden tot aan de dood toe, bleef deze kleine groep Nederlanders volharden. Ze stonden weer op, strekten hun knieën, rechtten hun rug en gingen door met hun verzetswerk. Ze gaven niet op.

Wie waren deze mensen en wat hebben zij gedaan tijdens de bezetting? Na de bevrijding zijn velen van hen verdwenen in de schaduw van de wederopbouw van ons land. Dit boek heeft daarom als doel om de gezichten achter het verzet uit de schaduw van het verleden te halen en deze personen de credits te geven die zij verdienen. Zijn het helden? Nee, die indruk krijg ik niet uit hun verhalen. Het waren gewone mensen als u, jij en ik.

Keuzes

Indien u in dit boek een uitgebreid en alomvattend schrijven verwacht over allen die direct betrokken waren bij het (gewapend) verzet in het Westland en omstreken, dan moet ik u teleurstellen. De personen die in dit boek de revue passeren en uit de vergetelheid worden gehaald, zijn geselecteerd op basis van verschillende keuzes en diverse beperkingen. Een andere keuze is dat er geen bijschriften staan bij een groot aantal afbeeldingen. Deze kunt u vinden achter in het boek onder de kop 'Afbeeldingenlijst'.

Onbekend

Keuzes moeten gemaakt worden, alleen al vanwege het aantal namen van mensen die zich hebben ingezet voor hun medemens. Wanneer ik alle namen zou willen vermelden, is de kans groot dat ik iemand over het hoofd zou zien. Zo'n misser is niet ondenkbaar, aangezien niet alle namen van voormalige leden van de knokploeg Westland vermeld staan op de reünielijsten.⁵

Gebrek

Een ander knelpunt is het gebrek aan bruikbaar bronnenmateriaal in diverse archieven. Dit gebrek is eenvoudig verklaarbaar, want de meeste betrokkenen bij het verzet realiseerden zich hoe groot het risico was van het noteren van namen en adressen. Daarbij hielden ze meestal hun mond over gebeurtenissen en situaties in de jaren 40-45. Hooguit de algemene of bijzondere gebeurtenissen met een 'happy end' gingen over tafel.

Focus knokploeg Westland

Misschien ten overvloede, maar het is goed dat u zich als lezer realiseert dat de focus van dit boek ligt op de knokploeg Westland.

Eenzijdig?

Om het risico van zijwegen te beperken, is het noodzakelijk om met een rood potlood te strepen en te krassen. Dat is één van de redenen waarom dit onderzoek ervoor kiest om bijvoorbeeld de verzetsgroep De Geuzen niet mee te nemen. Daarbij neemt deze verzetsgroep al vele jaren een centrale plaats in bij de (landelijke) herdenkingen van de bezettingsjaren. Ook is al veel onderzoek naar hen gedaan, waardoor al de nodige A4'tjes zijn volgeschreven over Bernard IJzerdraat en zijn mannen. Hetzelfde geldt voor een vriendengroep, die actief was in het Westland en meerdere aanslagen pleegden om de export van Westlandse producten richting nazi-Duitsland te saboteren.

GROEIENDE ONVREDE EN ONRUST (1941-1942)

De houding van gelatenheid en matheid in bezet Nederland, ook in het Westland en omstreken, veranderde langzaam maar zeker in een houding van groeiende onvrede en onrust. Wat gebeurde er precies in het land waardoor een deel van de bevolking van gedachten veranderde?

In de eerste maanden van de bezetting veranderde er weinig. De gevolgen van de Duitse bezetting vielen voor een groot deel van de bevolking wel mee. Maar in de daaropvolgende jaren steeg het aantal maatregelen van de bezetter, gingen steeds meer producten op de bon en kregen steeds meer mensen het moeilijker. Het optreden van de bezettingsmacht werd strenger. De sfeer en de houding in Nederland sloegen geleidelijk om.

ARIËRVERKLARING

Ondanks de belofte van Seyss-Inquart in zijn redevoering om de tradities van Nederland in ere te houden, voerde de bezetter eind 1940 enkele anti-Joodse maatregelen in, ondanks de eerdere uitspraak van de *Generalkommissar Verwaltung und*

ARIËR-VERKLARING

Polis No. *2402/2*

In antwoord op het kaartschrijven van Januari 1944 deelt ondergeteekende:

naam _____

voornamen _____

woonplaats _____

straat _____

aan de N.V. Nationaal Spaarfonds merde, dat hij/zij ^{wel} Jood is in den zin ^{geen} van Verordening 189/1940.

(Handtekening)

'Het gaat er slechts om dat het Duitse volk zal zegevieren'

Justiz (bestuur en justitie) dr. Friedrich Wimmer, dat het Joodse probleem in Nederland niet bestond, ten spijt.² De Jodenvervolging in Nederland begon met het laten ondertekenen van de 'Ariërverklaring' door ambtenaren. Slechts een enkeling weigerde deze te ondertekenen.

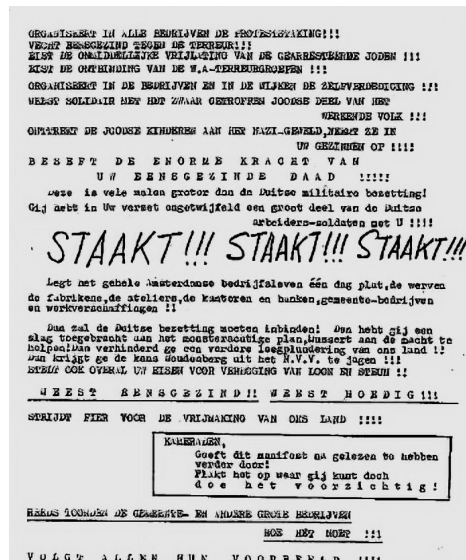
DE FEBRUARISTAKING

Een gebeurtenis die bijdroeg aan de groeiende weerstand onder de bevolking en de toenemende verharding van de bezettingsmacht was de Februaristaking in 1941. Een begrip dat bij velen wel bekend is, maar wat gebeurde er precies, wat ging eraan vooraf en wat waren de gevolgen?

Treiteren en provoceren

De bezetter nam steeds hardere maatregelen tegen de Joden in Nederland. Iets wat door een deel van de NSB, in het bijzonder de, Weerbaarheids-Afdeling (WA), met enthousiasme werd ontvangen. Steeds vaker deden leden van de WA mee aan het treiteren en provoceren van de Joodse bevolking. Vooral in Amsterdam. In en rond de Joodse buurten van deze stad verfden ze anti-Joodse kreten op ramen en muren, gooiden ruiten in bij Joodse winkeliers of lokten vechtpartijen uit met de Joden. Iedere dag vonden er incidenten plaats en werd er gevochten.

In februari vonden opnieuw rellen en vechtpartijen plaats tussen leden van de WA en Joodse inwoners. Tijdens één van die de vele knokpartijen raakte Hendrik Koot, een Amsterdamse WA-man, op 11 februari zwaargewond, en enkele dagen later overleed hij.³ Kort daarop ging het opnieuw mis bij een gevecht tussen Joden en Amsterdamse NSB-ers. De Duitse Ordnungspolizei

KOERIERSTER: LKP/ KP RIJAM, BBO

Naam: Jantje Albertha Sisingh

Geboortedatum: 12 mei 1923

Woonplaats: Rotterdam

Schuilnaam: Tilly

VERZETSACTIVITEITEN

'Tilly' raakte betrokken bij het verzet via haar ouderlijk huis en haar broer die bevriend was met 'Witte Piet'. Ze begon als koerierster voor 'Witte Piet'. Laatstgenoemde was na de arrestatie van 'Bertus' leidinggevende voor de LKP in de provincie Zuid-Holland. Tijdens de zomer kwam 'Tilly' terecht op het hoofdkantoor van de Landelijke Sabotage Commandant (LSC) onder leiding van 'Frank', waar ze allerlei administratieve werkzaamheden verrichtte samen met enkele andere jongedames en fietste ze als koerierster voor zowel 'Arnold' als 'Witte Piet'. Ze fietste van hot naar her: naar Amersfoort, Amsterdam, Zwolle, Utrecht, Delft, Vlaardingingen en Den Haag. Hierdoor kwam ze in contact met veel leidinggevendens binnen de KP onder de vlag van de BS en met een groot aantal BBO-agenten. Enkele maanden later werd ze aangesteld als persoonlijke koerierster van een BBO-agent in Rotterdam. In de winter van '44-'45 vertrok ze met Witte Piet' naar het bevrijde zuiden van Nederland. Ze verbleef daar enkele weken in het bevrijdde zuiden, maar wilde zo spoedig mogelijk weer terug naar Rotterdam om zich in te zetten voor de knokploeg van de LKP. Uit de gegevens blijkt dat Prins Bernard haar graag wilde zien en spreken. In hoeverre een ontmoeting plaatsvond tussen beiden is niet echter met zekerheid te zeggen. Wel vond later een ontmoeting plaats in Rotterdam tussen de koeriersters van de LKP van Rotterdam en omstreken en prins Bernard.

'greep in', maar toen kreeg één van hen gas in zijn gezicht gespoten. Dit voorval was de druppel die de Duitse emmer deed overlopen.

Razzia

Rijkscommissaris Seyss-Inquart pleegde overleg met zijn collega Rauter, *Höherer SS- und Polizeiführer Nordwest* en *Generalkommissar für das Sicherheitswesen*. In een gesprek met Himmler klopte hij de gebeurtenissen behoorlijk op. Na verder overleg besloten de hoogste Duitse vertegenwoordigers in Nederland om keihard op te treden tegen de Joden, mede op aandringen van Heinrich Himmler.⁴ Dit leidde tot de eerste razzia op Joden in Amsterdam. Vervolgens werden zo'n

DE OMSLAG (1943)

Zoals eerder aangestipt liet de Nederlandse bevolking al aan het begin van de bezetting blijken niet echt enthousiast te zijn over de komst van de Duitse bezettingsmacht en de inkwartiering van Duitse soldaten. Desondanks ging het dagelijks leven gewoon door. De aversie tegen de Duitsers liet de bevolking vooral indirect blijken door haar liefde uit te dragen richting het huis van Oranje en koningin Wilhelmina. Voor degenen die wel de moed hadden om hun antipathie actief te uiten tegen de nieuwe machthebbers, bijvoorbeeld door op te roepen tot verzet of door informatie door te spelen aan vijand Groot-Brittannië, waren de rapen gaar. Rauter trad als hoofd van *Höhere SS- und Polizeiführer* en generaal-commissaris voor veiligheid keihard op tegen deze ‘onruststokers’ en andere ‘schadelijke elementen’. Dit blijkt onder meer uit de wijze waarop de Duitsers omgingen met De Geuzen en met de direct betrokkenen bij de Februaristaking.

‘De lijst met namen van de Nederlanders die gevallen zijn door de kogels van Duitse vuurpelotons wordt steeds langer. Weer zijn drie doodvonnissen voltrokken, terwijl een vierde beklagde “begenadigd” werd tot levenslange tuchthuisstraf’¹

Toch weerhield deze dreiging een relatief klein aantal mensen er niet van zich in te zetten voor bijvoorbeeld hun Joodse landgenoten en andere onderduikers, onder wie studenten, of om te helpen met het drukken en verspreiden van illegale lectuur, waaronder *Vrij Nederland*, *Trouw*, *De Waarheid* en een groot aantal regionale of lokale verzetskrantjes. Of ze leverden een bijdrage aan het verzet door het achterover drukken of namaken van distributiebonnen of persoonsbewijzen en andere reis- en vrijwaringspapieren.

DE EERSTE LANDELIJK GEORGANISEERDE VERZETSORGANISATIE VOOR ONDERDUIKERS

Hun inspanningen waren echter niet voldoende om de groeiende stroom onderduikers met de behoefte aan een betrouwbaar en veilig onderduikadres het hoofd te bieden. Niet alleen zochten steeds meer Joden een onderduikplek als gevolg van anti-Joodse repressie en deportatie richting het oosten, er vonden nog andere landelijke ontwikkelingen plaats. Deze droegen ertoe bij dat steeds meer Nederlanders voor een tweesprong kwamen te staan: ofwel jezelf voegen naar de dwingende ‘afspraken’ en regels van de Duitse bezettingsmacht, ofwel proberen een onderduikadres te vinden via familieleden, partijgenoten, kerk of vrienden.

Dit leidde tot een sterke toename van de vraag naar betrouwbare onderduikadressen, persoonsbewijzen en andere benodigde papieren. Het werd voor het lokale verzet steeds lastiger om aan deze groeiende vraag te voldoen. Een meerderheid van de bevolking zag het niet zitten om het eigen leven en dat van hun gezin, (schoon)ouders en andere naasten op het spel te zetten. Het risico om tegen de lamp te lopen door bijvoorbeeld verraad of pech was in hun ogen te groot.

Frits de Zwerver en Tante Riek

Dit probleem speelde niet alleen in het Westland en omstreken, maar in het gehele land, waaronder in de Achterhoek. Toch kreeg het lokale verzet aldaar, in de persoon van Helena Kuipers – Rietberg, schuilnaam ‘Tante Riek’, een waardevolle impuls. De aan-

DE KNOKPLOEG WESTLAND (1)

Het boek *De Afrekening* van Maarten van Buuren leidde in 2011 en de daaropvolgende jaren tot grote onenigheid en felle discussies over het functioneren van de knokploeg Westland, en van grondlegger ‘Oom Piet’ in het bijzonder. Toch is de opzet van dit boek niet gericht tegen auteur Maarten van Buuren. Evenmin is het doel om kritiek op de knokploeg Westland en haar leidinggevend, in het bijzonder ‘Oom Piet’ te weerleggen. De focus, ook in dit hoofdstuk, ligt daarentegen op de bezigheden van het gewapend verzet in het Westland én ver daarbuiten.

Reeds enkele jaren na de bezetting beschreef Liepke Scheepstra de kerntaken van de Landelijke Knokploeg in zijn gesprek met de leden van de Enquêtecommissie van de Tweede Kamer. Scheepstra behoorde tot de top van de LKP, had de verantwoording over de knokploegen in het oosten van het land en overleefde als enige van de ‘hoge heren’ binnen de LKP de bezettingsjaren. Uit zijn toelichting blijkt dat het ging om de volgende drie kerntaken:¹

- 1: verzorging;
- 2: beveiliging;
- 3: sabotage.

De vraag welke van deze drie taken de belangrijkste was voor de knokploegen in het land is lastig te beantwoorden, omdat dit mede afhankelijk was van het tijdvak van de bezetting. De houding van de Duitse bezettingsmacht veranderde in de loop van de bezettingsjaren, onder meer als gevolg van de houding

van de Nederlandse bevolking en de strijd in Europa. Verder speelt mee aan wie deze vraag werd voorgelegd. Gaat het om een gearresteerd lid van de illegale pers of een gevangengenomen medewerkster van een vluchtlijn voor geallieerde piloten? Of stelde je deze vraag aan een persoon die een ander had geliquideerd, omdat deze een verzetsgroep had verraden? Of aan een lid van het verzet dat zwarthandelaren hard had aangepakt vanwege het uitbuiten van hun landgenoten, maar door een anoniem briefje door de politieagenten was opgepakt.

Het moge duidelijk zijn dat alle elementen van verzet indirect met elkaar

verbonden waren, en sterker naarmate de bezetting langer voortduurde, de bezetter harder optrad tegen in hun ogen 'binnenlandse terroristen' en het verzet door de tijd heen voor lastigere dilemma's kwam te staan.

GELDIGE BONNEN	
Bon No.:	Artikel:
6 Juni t/m. 12 Juni	
24 A brood	4 rants. BROOD of GEBAK
24 B brood	1 rants. IDEM
24 beschuit	1 rants. BESCHUIT
24 A aardapp.	2 kg AARDAPP.
24 B aardapp.	1 kg AARDAPP.
24 tabak	1 rants. TABAK
30 Mei t/m. 12 Juni	
23 A, 24 A vleesch	1 rants. VLEESCH
23 B, 24 B vleesch	½ rants. VLEESCH
16 Mei t/m. 12 Juni	

*'Als we het hebben over verzet, meer in het bijzonder over het gewapend verzet in het Westland, ook wel Knokploeg Westland, dan hebben we het over een combinatie van bovengenoemde drie activiteiten: roofovervallen, sabotage en liquidaties.'*²

DE VERZETSACTIVITEITEN VAN DE KNOKPLOEG WESTLAND

In hoeverre zijn de hierboven geschetste voorbeelden ook van toepassing op de knokploeg Westland? Waren leden van deze knokploeg betrokken bij drop-pings, het helpen van geallieerde piloten, het aanpakken van zwarthandelaren, het plegen van liquidaties? In de kaartenbak van de leden van de knok-

ploegen in Zuid-Holland staan deze werkzaamheden omschreven als ‘illegale praktijk’.³ Hieruit blijkt dat verzetsleden van de knokploeg Westland een grote verscheidenheid aan illegale werkzaamheden verrichtten. Eenzelfde beeld komt naar voren uit andere bronnen en dossiers, waaronder het archief van de Binnenlandse Strijdkrachten, het Verzetsherdenkingskruis en lokale en regionale archieven. Deze staan willekeurige volgorde vermeld in onderstaand overzicht:⁴

OVERZICHT VAN ILLEGALE PRAKTIJKEN UITGEVOERD DOOR DE KNOKPLOEG WESTLAND ('40-'45)	
Het vechten met leden van de WA	Het regelen van droppings
Het verspreiden van illegale lectuur	Het schaduwen van verraders
Het begeleiden van (Joodse) onderduikers	Het overvallen van gevangenis
Het regelen van extra bonkaarten	Het verrichten van koerierswerk
Het overvallen van gemeentehuizen	Het verzamelen van inlichtingen
Het overvallen van politiebureaus	Het opslaan en verbergen van wapens
Het bevrijden van illegale werkers en Joden	Sabotage: o.a. opblazen van spoorlijnen en bruggen
Het begeleiden en het verlenen van onderdak aan geallieerde piloten	Het begeleiden en het verlenen van onderdak aan geheime agenten
Het regelen van valse persoonsbewijzen	Het dwarszitten van NSB-colporateurs
Het helpen ‘duiken’ van (Joodse) landgenoten	Het plegen van brandstichting
Het overvallen van Duitse opslagplaatsen	Het vervalsen van Duitse papieren en stempels
Het liquideren van gevaarlijke individuen (Nederlandse verraders, collaborateurs en Duitsers)	Het bezorgen en afgeven van grote bedragen papiergeld voor Zeemanfonds en Spoorwegpersoneel
Het overvallen van distributiekantoren	Het overvallen van Gewestelijke Arbeidsbureau's
Het beschermen van belangrijke locaties	Het verrichten van spionage
en nog veel meer	

DE GROEP WESTLAND ROTTERDAM (2)

P. Doelman

In deze roerige periode, september '44, werd besloten dat de knokploeg Westland haar kameraden in Rotterdam zou bijstaan in hun taak. Door het sturen van zo'n veertig tot vijftig Westlanders uit verschillende dorpen kreeg de knokploeg Rotterdam de beschikking over extra verzetslieden. Het werven van deze groep Westlandse KP'ers rustte niet alleen op de schouders van 'Oom Piet', leider van knokploeg Westland. Ook zijn medewerkers gingen bij deze mannen persoonlijk langs om te vragen of zij hun steentje wilden bijdragen aan de strijd tegen de bezettingsmacht, waaronder meester 'Willemsen' uit De Lier en bankmedewerker 'Oom Dirk' uit Naaldwijk. Hetzelfde gold voor Kor Penning uit Honselersdijk, bekend onder de schuilnaam 'Oom Kor'. Hij trok al jaren op met 'Oom Piet' en zette zich onder meer in voor de LO in het Westland. De aankomst van de groep Westland/Rotterdam en het onderbrengen en instrueren van deze grote groep 'nieuwelingen' leidde, zeker in het begin, tot de nodige problemen. Het is namelijk in theorie altijd een stuk makkelijker om afspraken te maken en allerlei zaken te regelen dan in de rauwe praktijk.

J. van Bijnen

SLACHTOFFERS ONDER HET WESTLANDS VERZET IN DE REGIO

Gedurende de oorlog viel onder de Nederlandse bevolking een groot aantal slachtoffers. Niet alleen tijdens de meidagen van '40, waaronder het bombardement op Rotterdam, maar vooral onder de Joden in ons land. Velen van hen kwamen terecht in de vernietigingskampen van het Derde Rijk. Andere Nederlandse burgers verloren hun leven door het optreden van de Duitse bezetingsmacht onder leiding van Seyss-Inquart, en het harde optreden van Rauter en zijn mannen in het bijzonder. Een grote groep mensen verloor zijn leven door Duitse executiepelotons als vergeldingsmaatregel voor de illegale activiteiten door het gewapend verzet, in het bijzonder de liquidaties. Hetzelfde gold voor een groot aantal burgers die actief was binnen het (gewapend) verzet. Zij vonden de dood onder meer in de vele concentratiekampen, gevangenis- sen, tuchthuizen en werkkampen, alsmede door het grote aantal executies van 'Todeskandidaten' door Duitse militairen, vooral vanaf september 1944.

OUD-WESTLANDER ALS EERSTE SLACHTOFFER VAN DE SD

Een voorbeeld hiervan is het lot van verzetsman Van den Berg. Hij zag het levenslicht in 1886 in het dorp Maasland. Hoewel de Erelijst van gevallenen zijn naam vermeldt, is niet veel over hem bekend. Dit is vreemd, zeker gezien het feit dat hij in augustus 1940 als eerste verzetsman de dood vond. Van den Berg woonde toen in Den Haag en verdiende de kost als bouwkundig ingeni-

eur. Op 13 augustus 1940, enkele maanden na de capitulatie van Nederland, werd hij gearresteerd op last van de Duitse bezetter.¹ Hij werd vastgezet in de *Polizei- und Untersuchungsgefängnis* in Scheveningen, een gevangenis die later bekend stond onder als het 'Oranjehotel'.

Hij werd gearresteerd omdat zijn naam vermeld stond op verschillende lijsten van de landelijke Centrale Inlichtingendienst, de voorloper van de huidige Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). Van den Berg was pacifist en antimilitarist en stond tevens bekend als communist. Vanwege deze overtuigingen nam de SD hem tijdens de verhoren wel héél stevig onder handen. De oud-Maaslander Van den Berg overleed op 28 augustus 1940 als gevolg van de hardhandige verhoren door leden van de *Sicherheitsdienst*, in het bijzonder door de SD'ers Knorr en zijn kornuiten.² Opvallend als veelzeggend: op de overlijdenspapieren, die terecht kwamen op een bureau van de Haagse politie, staat in de kantlijn met potlood: 'zelfmoord' vermeld.

*‘Wolff staat zijn mannen toe die code te breken
met knuppels, tafelpoten en ploertendoders.
Ook Ernst aarzelt niet zijn arrestanten te schoppen
of met de blote vuist in het gezicht te stompen.’³*

EERST LINKS EN VERVOLGENS RECHTS?

De dood van Van den Berg was triest en pijnlijk voor zijn vrouw en kinderen. Zijn dood zegt ook veel over de prioriteiten van de SD in Nederland. Aan het begin van de bezetting ging de aandacht van de *Sicherheitsdienst* vooral uit naar de linkse zuil in de Nederlandse samenleving. De focus van de politieke inlichtingendienst lag op het bestrijden van de vele linksgeoriënteerde organisaties, partijen en verenigingen en hun leden en vertegenwoordigers in ons land.⁴